

Sygn. akt VII U 95/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SO Ewa Gulska

Protokolant p. o. prot. sąd. Katarzyna Sawicka

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2015 roku w Lublinie

sprawy F. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania F. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 11 grudnia 2013 roku znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala F. M. prawo do emerytury od dnia(...) roku.

Sygn. akt VII U 95/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 grudnia 2013 roku, znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił F. M. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), z uwagi na to, że na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawca nie udowodnił okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego 25 lat dla mężczyzn oraz co najmniej 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (decyzja – k. 47 akt rentowych).

W odwołaniu F. M. nie zgodził się z zaskarżoną decyzją podnosząc, że pracował na (...) w Zakładach (...) w Ł., gdzie głównym czynnikiem szkodliwym był amoniak (odwołanie – k. 2 akt sądowych).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie podnosząc argumenty, które legły u podstaw zaskarżonej decyzji (odpowiedź na odwołanie – k. 3 – 4 a.s.).

Na posiedzeniu w dniu 6 maja 2014 roku F. M. wyjaśnił, że wnosi również o uwzględnienie do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia ukończenia 16 – tego roku życia, tj. 15 stycznia 1968 roku do dnia poprzedzającego dzień podjęcia pracy w (...), tj. 5 lutego 1974 roku (protokół – k. 11v. a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

F. M., urodzony (...), w dniu(...) roku złożył wniosek o emeryturę. W jego treści zawarł oświadczenie o tym, że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Na podstawie przedłożonych dokumentów organ rentowy uznał za udowodniony na dzień 1 stycznia 1999 roku łączny okres podlegania ubezpieczeniom w wymiarze 24 lat, 10 miesięcy i 25 dni, w tym 24 lat, 8 miesięcy i 15 dni okresów składkowych oraz 2 miesiące i 10 dni okresów nieskładkowych. Organ rentowy nie uwzględnił do stażu pracy w szczególnych warunkach żadnego okresu zatrudnienia ubezpieczonego (okoliczności bezsporne).

Rodzice ubezpieczonego, W. i S. M. (1), byli właścicielami i posiadali od 1939 roku gospodarstwo rolne położone we wsi O. i W. gminie K., powiat Ł., o łącznej powierzchni (...)ha. Skarżący od urodzenia mieszkał w tym gospodarstwie, w miejscowości O., w którym w okresie od dnia 15 stycznia 1968 roku do dnia 5 lutego 1974 roku, oprócz ubezpieczonego mieszkała również jego matka oraz młodsza o 5 lat siostra. Natomiast jeden ze starszych braci oraz ojciec pracowali na kolei w delegacjach i do domu przyjeżdżali w niedzielę. Drugi starszy brat we wskazanym okresie mieszkał i pracował na Ś.. Wnioskodawca codziennie pomagał w gospodarstwie rodziców oraz w gospodarstwie ciotki, które znajdowało w jego sąsiedztwie. W gospodarstwie rodziców hodowano inwentarz, tj. 4 świnię, 2 krowy, kury, kaczki, gęsi. Nie było natomiast konia, którego do prac polowych skarżący pożyczał od sąsiadów. Skarżący zajmował się w gospodarstwie obrządkiem i przygotowywał jedzenie dla zwierząt, tj. ciął sieczkę w gospodarstwie rodziców i ciotki, karmił krowy sieczką, pościelał, tłukł ziemniaki dla świń. W okresie żniw kosą ręczną kosił zboże, , które podbierała matka i ciotka, stawiał zżęte zboże w stogi. Uczestniczył w sadzeniu i kopaniu ziemniaków. Kosił również ręcznie łąki na siano dla zwierząt. W gospodarstwie nie było żadnego sprzętu i większość prac polowych oraz przy inwentarzu wykonywał ręcznie. W czasie prac polowych młodsza siostra pilnowała domu. W okresie od wiosny do zimy opisane obowiązki ubezpieczony wykonywał od 4 do 5 godzin, w okresie wakacyjnym od rana do wieczora, natomiast zimą od 3 do 4 godzin.

W okresie od dnia 1 września 1967 roku do dnia 20 czerwca 1970 roku ubezpieczony uczył się w zasadniczej szkole zawodowej w D. w zawodzie ślusarza. Następnie w okresie od dnia 1 września 1970 roku do dnia 28 maja 1973 roku pobierał naukę w zawodowym technikum mechanicznym również w D. i uzyskał prawo używania tytułu technik mechanik w zakresie specjalności budowy maszyn. Odległości dzielącą miejsce zamieszkania od miejsca nauki, wynoszącą 32 kilometry, ubezpieczony pokonywał codziennie od poniedziałku do soboty pociągiem, a w okresie zimowy autobusem. Ze stacji kolejowej przemieszczał się do domu rowerem, natomiast z autobusowej pieszo. Podróż do szkoły i ze szkoły zajmowała skarżącemu około jednej godziny w każdą ze stron. Przed wyjazdem do szkoły wstawał wcześniej aby zająć się obrządkiem lub innymi sprawami w gospodarstwie, lekcje odrabiał w świetlicy po zakończeniu zajęć w szkole, a po powrocie do domu wykonywał wyżej opisane obowiązki związane z pracą w gospodarstwie.

W dniu 6 lutego 1974 roku F. M. został zatrudniony we (...) Przedsiębiorstwie (...) we W. na podstawie umowy o pracę na 7 – dniowy okres próbny w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku stażysty – montera, a z jego upływem na czas nieokreślony. Od dnia 7 maja 1976 roku był zatrudniony na stanowisku montera instalacji. W czasie zatrudnienia zajmował również stanowisko montera urządzeń i instalacji chłodniczych. Na początku zatrudnienia, tj. przez okres około 2 tygodni pracował w L., natomiast po tym czasie pracę świadczył w delegacjach. Na zajmowanych stanowiskach wykonywał pracę na wysokości jako monter konstrukcji stalowych, pracując na rusztowaniach, na które dźwigami podawano elementy metalowe, które skarżący łączył. Stosunek pracy ubezpieczonego ustał w wyniku rozwiązania umowy o pracę na mocy porozumienia stron z dniem 30 kwietnia 1982 roku.

Z dniem 4 maja 1982 roku ubezpieczony został zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (następnie Zakłady (...) w Ł.) na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony na stanowisku montera urządzeń chłodniczych w pełnym wymiarze czasu pracy ze skierowaniem do świadczenia pracy w (...). Ubezpieczony zajmował się remontami sprzętów chłodniczych, których w zakładzie pracy znajdowało się 13. Były to przestarzałe maszyny często ulegające awarii. Skarżący pracował w dwuosobowej brygadzie, która zajmowała się ich naprawą polegającą na wymianie zepsutych elementów lub ich regeneracji jeżeli była ona możliwa. Z remontowanej sprężarki należało odessać amoniak, czym zajmował się maszynista, następnie wyciągnąć wał korbowy, który ważył około 300 kilogramów, cylindry, tłoki i pierścienie i wystawić nowe. Opisane remonty były przeprowadzane w specjalnym pomieszczeniu

maszynowni, gdzie utrzymywała się temperatura do minus 20 stopni Celsjusza. Opisane czynności przy remoncie sprężarek były wykonywane przy oparach amoniaku, który był używany jako czynnik chłodniczy, odbierający ciepło od schładzanego towaru. Amoniak był wykorzystywany w postaci płynnej i gazowej. W związku z przeprowadzanymi remontami sprężarek, które zasysały amoniak, były przekraczane normy jego stężenia. Wskazane przekroczenie wynikało stąd, że po odkręceniu głowic sprężarki wydostawały się opary amoniaku, których nie można było już odessać. W związku z tym ubezpieczony pracował przy wykorzystaniu odzieży ochronnej, tj. pochłaniacze amoniaku z maskami. Remont jednej sprężarki trwał od tygodnia do miesiąca, w zależności do zakresu prac. Opisane prace związane z remontami odbywały się w czasie produkcji. Maszynista obsługujący sprężarkę włączał następne urządzenie. Do pomieszczenia w którym dokonywane były remonty ubezpieczony wchodził tylko wtedy, gdy była awaria i maszynista ją zgłosił.

Wnioskodawca nadto zajmowała się remontami pomp amoniakalnych, wymianą zaworów chłodniczych oraz innymi pracami wynikającymi z eksploatacji urządzeń w chłodni, takimi jak izolacja rurociągów chłodniczych, podłączanie nowych komór chłodniczych i urządzeń w tych komorach, jak również innymi drobniejszymi pracami eksploatacyjnymi urządzeń chłodniczych, np. wymianą zaworów i termostatów. Czasami też pracował przy remoncie sprężarek, które rozprzodzały powietrze na zakład. Uczestniczył również w czynnościach związanych z podgrzewaniem gruntu w komorach chłodniczych. Remonty przeprowadzane w komorach chłodniczych, były wykonywane w środowisku w którym panowała temperatura do minus 30 stopni Celsjusza. Jego pracę nadzorował bezpośrednio brygadzysta oraz kierownik maszynowni chłodniczej. Wnioskodawca uczestniczył również w naprawie wentylatorów, zamontowanych na dachu i wyciągających spaliny. Niekiedy bowiem zdarzało się, że w wentylatorze zepsuło się śmigło, co powodowało konieczność wejścia na dach i jego wymiany.

W zakładzie często stosowaną praktyką była zmiana stanowisk pracy zatrudnionych pracowników w celu podwyższenia wynagrodzenia, która nie pociągała za sobą zmiany dotychczasowego zakresu obowiązków. Opisana praktyka miała zastosowanie również wobec ubezpieczonego, który choć w okresach od dnia 1 kwietnia 1988 roku do dnia 28 lutego 1989 roku zajmował stanowisko montera instalacji i aparatury chłodniczej, od dnia 1 marca 1989 roku do dnia 30 listopada 1994 roku stanowisko ślusarza aparatury urządzeń chłodniczych i instalacji wentylacyjnych a od dnia 1 grudnia 1994 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku stanowisko ślusarza aparaturowego I, to wykonywał wyżej opisane czynności. W okresie wykonywania opisanych obowiązków ubezpieczony otrzymywał dodatek do wynagrodzenia z tytułu warunkach szkodliwych, który w pewnym okresie zatrudnienia został wliczony do wynagrodzenia zasadniczego.

Ustalen stan faktyczny Sąd dokonał na podstawie poświadczenia zameldowania – k. 51 a.r.; zaświadczenia Starosty (...) – k. 57 a.r.; świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej – k. 61 – 62 a.r.; świadectwa dojrzałości – k. 63 – 64 a.r.; pismo ws. zatrudnienia, świadectwo pracy akta osobowe – k. 25 a.s.; umowy o pracę – k. 1, pism ws. przeniesienia – k. 14, 16, 29, akt osobowy – k. 23 a.s.; zeznań F. M. – k. 11v. – 13, 66, 74v. a.s.; zeznań świadka J. M. – k. 64v. – 65 a.s.; zeznań świadka S. M. (2) – k. 65 – 65v. a.s.; zeznań świadka H. T. – k. 65v. – 66 a.s.; zeznań świadka J. B. – k. 64 – 64v. a.s.; zeznań świadka M. J. – k. 64v. a.s.

Przystępując do oceny dowodów osobowych należy stwierdzić, że przesłuchani w sprawie świadkowie to osoby obce dla ubezpieczonego. Świadek J. M. był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (następnie Zakłady (...) w Ł.) w okresie od dnia 2 października 1974 roku do dnia 11 lipca 2014 roku, do lipca 1980 roku jako ślusarz maszynowy i maszynista chłodniczy oraz brygadzysta, a od lipca jako kierownik maszynowni chłodniczej do zakończenia zatrudnienia. Jako kierownik świadek był jednym z przełożonych ubezpieczonego podczas wykonywania remontów na maszynowni (świadectwo pracy – k. 58 a.s.). Świadek S. M. (2) pozostawał w zatrudnieniu we wskazanym podmiocie w okresie od dnia 1 września 1972 roku do dnia 30 czerwca 2002 roku jako maszynista chłodniczy, monter instalacji i aparatury chłodniczej oraz ślusarz urządzeń chłodniczych oraz brygadzysta. Pełniąc funkcję brygadzysty był bezpośrednim przełożonym skarżącego i nadzorował jego pracę (świadectwo pracy – k. 59 a.s.). Świadek H. T. pracował we wskazanym podmiocie w okresie od dnia 5 grudnia 1980 roku do dnia 31 lipca 2006 roku. Razem z ubezpieczonym pracował od dnia 12 maja 1986 roku jako maszynista chłodniczy w maszynowni (świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach – k. 60 – 61 a.s.). Wskazane okoliczności pozwalają

w ocenie Sądu na przyjęcie, że świadkowie posiadają niezbędne wiadomości dotyczące okoliczności zatrudnienia ubezpieczonego w zakresie jego obowiązków oraz warunków w jakich były wykonywane co do okresu pracy w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł.. Zeznania świadków są logiczne oraz wzajemnie się uzupełniają, wobec czego Sąd uznał je za wiarygodne. Należy wskazać, że organ rentowy nie podniósł okoliczności, które podważyłyby wiarygodność ich zeznań.

Świadek J. B. mieszka w miejscowości O. i zeznał, że zna ubezpieczonego od dziecka. Okoliczność ta dotyczy również świadka M. J.. Obaj świadkowie wskazali, że skarżący co do zasady pracował w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie objętym sporem i w tym zakresie Sąd dał im wiarę wobec tego, że były one logiczne oraz wzajemnie się uzupełniały. Również organ rentowy nie podniósł okoliczności, które mogłyby godzić w wiarygodność ich zeznań.

Sąd uznał za wiarygodne również zeznania ubezpieczonego jako spójne z zeznaniami świadków. Nadto skarżący szczegółowo opisał wykonywane przez siebie czynności. W ocenie Sądu brak jest podstaw do kwestionowania jego zeznań. W tym przypadku również organ rentowy nie podniósł okoliczności, które podważyłyby wiarygodność jego zeznań.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił również w oparciu o powołane dowody z dokumentów. Ich autentyczność w toku procesu nie była kwestionowana przez strony. Ich forma oraz treść nie wzbudziła ponadto wątpliwości co do ich autentyczności z urzędu, wobec czego zostały one uznane za wiarygodne w całości i jako takie stanowiły pełnowartościowe źródło informacji o okolicznościach faktycznych w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie F. M. jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie.

Do okoliczności spornych w rozpoznawanej sprawie, biorąc pod uwagę treść zaskarżonej decyzji, odwołania oraz złożonych przez ubezpieczonego na posiedzeniu w dniu 6 maja 2014 roku zeznań należała możliwość uwzględnienia przy ustalaniu prawa ubezpieczonego do emerytury, przypadającego przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, tj. okresu od dnia 15 stycznia 1968 roku do dnia 5 lutego 1974 roku, w wymiarze 6 lat i 22 dni, jako okresu składkowego oraz możliwość zakwalifikowania okresu zatrudnienia ubezpieczonego we (...) Przedsiębiorstwie (...) od dnia 6 lutego 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku oraz w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (następnie Zakłady (...) w Ł.) od dnia 4 maja 1982 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku, w wymiarze 24 lat, 10 miesięcy i 23 dni, jako pracy w szczególnych warunkach.

Zgodnie z art. 46 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż wskazany, jeżeli nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego i warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 roku. Przy czym wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których wymienionym osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Według § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) – zwanego w dalszej części rozporządzeniem Rady Ministrów, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. F. M. do dnia 31 grudnia 2008 roku nie osiągnął wymaganego przez cytowany przepis wieku emerytalnego – 60 lat.

Jednakże zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu

emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Przepis art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 ustawy).

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Według § 3 rozporządzenia Rady Ministrów okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia. Natomiast § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Jednocześnie § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Bezspornym jest, że ubezpieczony w dniu wydania zaskarżonej decyzji ukończył wymagane 60 lat oraz nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Odnosząc się do pierwszej ze spornych okoliczności spornej należy w pierwszej kolejności wskazać na treść art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5 - 7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Kwestia pracy w gospodarstwie rolnym na gruncie cytowanego przepisu była wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 roku) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności. Po pierwsze wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Po drugie czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 roku, II UK 368/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 sierpnia 2012 roku, III AUa 59/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 sierpnia 2013 roku, III AUa 147/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 kwietnia 2013 roku, III AUa 212/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 września 2013 roku, III AUa 230/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 listopada 2013 roku, III AUa 238/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 października 2013 roku, III AUa 427/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 21 sierpnia 2013 roku, III AUa 461/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 września 2012 roku, III AUa 696/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 grudnia 2013 roku, III AUa 860/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 lutego 2013 roku, III AUa 1059/12; wyrok Sądu

Apelacyjny w Krakowie z dnia 4 grudnia 2012 roku, III AUa 1423/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 lutego 2014 roku, III AUa 1451/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 lipca 2013 roku, III AUa 1513/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 czerwca 2013 roku, III AUa 1719/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 31 maja 2012 roku, III AUa 1916/11).

Nadto zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem uprawnione jest uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym także wówczas, gdy praca ta faktycznie nie była codziennie wykonywana, lecz ubezpieczony gotów był tę pracę codziennie wykonywać w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, tj. był dyspozycyjny w tym zakresie. W praktyce oznacza to jednak konieczność zamieszkiwania skarżącego co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego, co w ustalonym stanie faktycznym miało miejsce. Istotną okolicznością było natomiast uczęszczanie w okresie objętym sporem przez ubezpieczonego do zasadniczej szkoły zawodowej od dnia 1 września 1967 roku do dnia 20 czerwca 1970 roku oraz do zawodowego technikum mechanicznego od dnia 1 września 1970 roku do dnia 28 maja 1973 roku w D., tj. miejscowości oddalonej od miejsca zamieszkania skarżącego o 32 kilometry, co wiązało się z codziennymi dojazdami z miejsca zamieszkania do szkoły i z powrotem od poniedziałku do piątku. Okoliczność ta sama w sobie, zgodnie z poglądem wyrażonym w orzecznictwie, nie może stanowić powodu do wyłączenia możliwości uwzględnienia żądania zgłoszonego w odwołaniu. Każdy bowiem przypadek wskazywania na pracę w gospodarstwie rolnym powinien być oceniany indywidualnie, tzn. z uwzględnieniem wszelkich towarzyszących okoliczności, m.in. wieku osoby powołującej się na taką pracę, wykonywane czynności, charakter i rozmiar gospodarstwa, liczbę domowników oraz inne, nawet obiektywne, istniejące po stronie danej osoby (np. uczęszczanie do szkoły w miejscowości znacznie oddalonej od miejsca zamieszkania - położenie gospodarstwa rolnego) (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 21 lutego 1995 roku, III AUr 3/95).

Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że wnioskodawca wykonywał czynności rolnicze zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika", tj. był członkiem rodziny rolnika, pozostawał we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, miał ukończone 16 lat, nie podlegał obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a praca w gospodarstwie rolnym stanowiła jego główne źródło utrzymania oraz spełnia warunek wykonywania czynności w gospodarstwie w przyjętym wymiarze, tj. nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, czyli minimum 4 godzin dziennie w całym spornym okresie pracy w gospodarstwie rolnym oraz gotowości do codziennego wykonywania tej pracy we wymiarze, tj. dyspozycyjności w tym zakresie. Czynności rolnicze w okresie od wiosny do zimy ubezpieczony wykonywał od 4 do 5 godzin, w okresie wakacyjnym od rana do wieczora, natomiast zimą od 3 do 4 godzin.

Istotne dla oceny charakteru pracy w gospodarstwie rolnym, co podkreśla się w orzecznictwie, jest również znaczenie pracy odwołującego dla ogólnego funkcjonowania tego gospodarstwa. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że w okresie objętym sporem oprócz ubezpieczonego w gospodarstwie od poniedziałku do soboty mieszkała tylko jego matka oraz młodsza o 5 lat siostra. Natomiast jeden ze starszych braci oraz ojciec pracowali na kolei w delegacjach i do domu przyjeżdżali w niedzielę. Drugi starszy brat we wskazanym okresie mieszkał i pracował na S. Zatem skarżący przez zasadniczą część tygodnia był jedynym mężczyzną w domu na którym spoczywał ciężar pracy w gospodarstwie, biorąc pod uwagę okoliczność choroby matki i to, że w czasie prac polowych młodsza siostra pilnowała domu. Nie bez znaczenia dla oceny wymiaru czasu pracy pozostaje również okoliczność, że w gospodarstwie nie było żadnego sprzętu i większość prac polowych oraz przy inwentarzu ubezpieczony wykonywał ręcznie.

W ocenie Sądu nie miała charakteru ograniczającego gotowości do świadczenia pracy w gospodarstwie i faktycznego jej wykonywania poniżej wymaganego wymiaru okoliczność codziennej podróży do i z szkoły oraz wynikająca z niej nieobecności w gospodarstwie od poniedziałku do soboty. Jak wynika bowiem z poczynionych ustaleń podróży do szkoły i ze szkoły zajmowała skarżącemu około jednej godziny w każdą ze stron, przed wyjazdem do szkoły wstawał wcześniej aby zająć się obrządkiem, lekcje odrabiał w świetlicy po zakończeniu zajęć w szkole i po powrocie do domu wykonywał wyżej opisane obowiązki związane z pracą w gospodarstwie.

Biorąc pod uwagę bezsporny między stronami wymiar stażu ubezpieczeniowego 24 lat, 10 miesięcy i 25 dni, w tym 24 lat, 8 miesięcy i 15 dni okresów składkowych oraz 2 miesięcy i 10 dni okresów nieskładkowych oraz ocenę

charakteru prawnego okresu objętego sporem, należy uznać, że ubezpieczony spełnia warunek posiadania co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, niezbędnego do ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Legitymuje się bowiem takim stażem w wymiarze 30 lat, 11 miesięcy i 17 dni.

Przechodząc do oceny, czy ubezpieczony spełnia warunek legitymowania się co najmniej 15 – letnim stażem pracy w warunkach szczególnych należy wskazać, że skarżący występując do organu rentowego o przyznanie świadczenia emerytalnego nie przedłożył na okoliczność wykonywania prac w szczególnych warunkach w okresach objętych sporem dokumentów wymaganych przez prawo, tj. świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu wskazana okoliczności nie może dyskwalifikować możliwości ubezpieczonego ubiegania się o przedmiotowe świadczenie. Należy mieć bowiem na uwadze, że brak wystawienia wskazanego dokumentu nie jest wystarczającą podstawą do przyjęcia, że pracownik nie wykonywał pracy w takich warunkach. Obowiązek sporządzenia dokumentacji w tym zakresie obciąża pracodawcę, w związku z czym wyciąganie wobec pracownika jakichkolwiek negatywnych konsekwencji braku jej sporządzenia, byłoby dla niego nazbyt krzywdzące.

Należy mieć na uwadze fakt, że w postępowaniu sądowym nie znajdują zastosowania ograniczenia w zakresie dopuszczalnych źródeł dowodowych, ustanowione na potrzeby postępowania przed ZUS, a wynikających z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno – rentowe (Dz. U. z 2011 roku, Nr 237, poz. 1412). Zasadniczym bowiem celem postępowania sądowego jest rozstrzygnięcie sprawy po dostatecznym, wszechstronnym wyjaśnieniu jej okoliczności spornych. Ułatwia to art. 473 k.p.c., który wprost stanowi, iż w postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron.

Powyższe oznacza, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., sygn. III UZP 6/84; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r., sygn. III UZP 48/84; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1997 r., sygn. II UKN 186/97; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. III AUa 808/12). Z przedstawionym poglądem i wynikającymi z niego wnioskami Sąd Okręgowy w pełni się zgadza.

W sytuacji, kiedy brak wymaganego świadectwa pracy w warunkach szczególnych wystawionego przez pracodawcę, Sąd może prowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia, czy praca wykonywana przez stronę, była wykonywana w warunkach wymaganych przepisami rozporządzenia, czy ubezpieczony zajmował któreś ze stanowisk pracy wymienionych w załącznikach nr 1 lub 2 do rozporządzenia Rady Ministrów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 listopada 2008 roku, sygn. III AUa 3113/08).

Przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwoliło ustalić w sposób pewny, że ubezpieczony wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia we (...) Przedsiębiorstwie (...) od dnia 6 lutego 1974 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku, w wymiarze 8 lat, 2 miesięcy i 25 dni. Z poczynionych ustaleń wynika, że we wskazanym okresie ubezpieczony na stanowisku montera instalacji oraz montera urządzeń i instalacji chłodniczych wykonywał pracę na wysokości jako monter konstrukcji stalowych, pracując na rusztowaniach na które dźwigami podawano elementy metalowe, które skarżący łączył. Wskazane czynności odpowiadają rodzajowi pracy opisanemu w wykazie A, Dział V „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych”, poz. 5 „Prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów.

Nadto ustalono, że ubezpieczony wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. (następnie Zakłady (...) w Ł.) od dnia 4 maja 1982 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku, w wymiarze 16 lat, 7 miesięcy i 28 dni. Z poczynionych ustaleń wynika, że we wskazanym okresie ubezpieczony na stanowisku montera urządzeń chłodniczych, montera instalacji i aparatury chłodniczej, ślusarza aparatury urządzeń chłodniczych i instalacji wentylacyjnych oraz ślusarza aparaturowego I, zajmował się remontami sprzętów chłodniczych, których w zakładzie pracy znajdowało się 13, polegającymi na wymianie zepsutych elementów lub ich regeneracji jeżeli była ona możliwa. Z remontowanej sprężarki skarżący wyciągnął wał korbowy, który ważył

około 300 kilogramów, cylindry, tłoki i pierścienie i wystawić nowe. Opisane remonty były przeprowadzane w specjalnym pomieszczeniu maszynowni, gdzie utrzymywała się temperatura do minus 20 stopni Celsjusza, a remont jednej sprężarki trwał od tygodnia do miesiąca, w zależności do zakresu prac. Opisane prace związane z remontami odbywały się w czasie produkcji. Wskazane czynności odpowiadają rodzajowi pracy opisanemu w wykazie A, Dział XIV „Prace różne”, poz. 25 „Bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano - montażowe i budowlano - remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów. Jako podstawowe na oddziale na którym ubezpieczony wykonywał opisane remonty, tj. w maszynowni chłodniczej, były wykonywane prace wymienione w Dziale XIV „Prace Różne”, poz. 9 „Bezpośrednia obsługa stacji sprężarek”.

Nadto jak ustalono skarżący zajmował się remontami pomp amoniakalnych, wymianą zaworów chłodniczych oraz innymi pracami wynikającymi z eksploatacji urządzeń w chłodni, takimi jak izolacja rurociągów chłodniczych, podłączanie nowych komór chłodniczych i urządzeń w tych komorach, jak również innymi drobniejszymi pracami eksploatacyjnymi urządzeń chłodniczych, np. wymianą zaworów i termostatów. Czasami też pracował przy remoncie sprężarek, które rozprzodzały powietrze na zakład. Uczestniczył również w czynnościach związanych z podgrzewaniem gruntu w komorach chłodniczych. Remonty przeprowadzane w komorach chłodniczych, były wykonywane w środowisku w którym panowała temperatura do minus 30 stopni Celsjusza. Wskazane czynności odpowiadają rodzajowi pracy opisanemu w wykazie A, Dział X „W rolnictwie i przemyśle rolno – spożywczym”, poz. 7 „Prace w chłodniach składowych i przyzakładowych o temperaturze wewnętrznej poniżej 0°C”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów.

W tym miejscu należy wskazać, że na przyjęty w orzecznictwie pogląd zgodnie z którym wykonywanie u jednego pracodawcy w tym samym czasie (okresie) różnych rodzajów pracy w szczególnych warunkach (wymienione w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów - wykaz A), stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie pozbawia pracownika uprawnienia do zaliczenia tego okresu do zatrudnienia w szczególnych warunkach wymaganego do emerytury na podstawie art. 32 ust. 1, 2 i 4 u.e.r.f.u.s. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2012 roku, sygn. II UK 103/11). Sąd powołany pogląd w pełni aprobuje.

Dokonując wskazanej oceny charakteru prawnego powyższych okresów pracy ubezpieczonego Sąd miał na uwadze okoliczność, że skarżący uczestniczył również w naprawie wentylatorów, zamontowanych na dachu i wyciągających spaliny. Niekiedy bowiem zdarzało się, że w wentylatorze zepsuło się śmigło, co powodowało konieczność wejścia na dach i jego wymiany. W ocenie Sądu okoliczność ta nie mogła pociągać za sobą wyłączenia możliwości zaliczenia okresów objętych sporem jako okresów pracy w szczególnych warunkach z uwagi na nie ziszczenie się warunku wykonywania prac malarskich w sposób stały i pełnowymiarowy. Przyjętą przez Sąd ocenę zależności występowania obok prac zakwalifikowanych jako wykonywanych w szczególnych warunkach prac z pracami za takie nie uznanych dla możliwości przyjęcia świadczenia tych pierwszych w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy w pełni usprawiedliwia wypracowany w orzecznictwie pogląd, zgodnie z którym przy dokonywaniu oceny charakteru prawnego okresu pracy uwzględnienie takiego okresu powinno nastąpić po ustaleniu rzeczywistego zakresu obowiązków oraz wykonywania bezpośrednio i stale szkodliwego zatrudnienia, tyle że ocena prawna tych ustaleń powinna być racjonalna, bez stosowania "aptekarskiej" miary lub "stopera w rękę" (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 sierpnia 2013 roku, sygn. akt III AUa 1769/12).

Należy w tym miejscu podkreślić, że Sąd Okręgowy w pełni aprobuje stanowisko Sądu Najwyższego, które nakazuje przy ustalaniu, czy praca wykonywana była w warunkach szczególnych, kierować się przede wszystkim rzeczywistym zakresem obowiązków, a nie nazwą stanowiska pracy (wyrok z dnia 19 maja 2011 roku, sygn. III UK 174/10, wyrok z dnia 9 marca 2010 roku, sygn. I UK 324/09; wyrok z dnia 8 czerwca 2011 roku, sygn. I UK 393/10). Nie ma zatem znaczenia fakt, że ubezpieczony formalnie miał powierzone stanowiska pracy, które nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do odpowiedniego aktu resortowego skoro ustalono, że faktycznie świadczył on pracę zaliczaną do wykonywanych w szczególnych warunkach na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów.

Jak wynika z poczynionych ustaleń F. M. legitymuje się ogólnym stażem pracy wynoszącym ponad 25 lat, tj. 30 lat, 11 miesięcy i 17 dni, ukończył (...) lat życia, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego oraz pracował w warunkach szczególnych ponad wymagany co najmniej 15 – letni okres, tj. 24 lata, 10 miesięcy i 23 dni. Tym samym ubezpieczony spełnia wszystkie warunki do ustalenia mu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych od dnia(...) roku, tj. od dnia złożenia wniosku o świadczenie, stosownie do art. 129 ust. 1 w związku z art. 100 ustawy emerytalnej. W tym bowiem dniu spełnił wszystkie warunki do ustalenia prawa do emerytury.

Z tych względów Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i na mocy wyżej wskazanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.